

Trafikverket
i.remissvar@regeringskansliet.se
i.nationellplan@regeringskansliet.se

Yttrande över förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2022-2033

Er beteckning: I2021/02884, TRV2021/79143

Inledning

Jönköpings län är ett transportintensivt län med både stora utmaningar och möjligheter för omställning till ett mer transporteffektivt samhälle. Länsstyrelsen saknar en tydlig redovisning av planens bidrag till ett transporteffektivt samhälle och anser att det krävs en mer tydlig och styrande målsättning för statens stora investeringsplaner om att aktivt bidra till den utpekade omställningen.

Länsstyrelsens synpunkter

Avsaknad av åtgärder för ett transporteffektivt samhälle
Trafikverket är mycket tydliga med att den nationella planen för transportinfrastruktur i första hand handlar om hur den befintliga fysiska infrastrukturen ska utvecklas och förvaltas. Länsstyrelsen vill dock lyfta behovet av åtgärder för att främja en omställning till ett transporteffektivt samhälle. Transporteffektivt i betydelsen att möjliggöra minskat trafikarbete utan att tillgängligheten försämras, att begränsa efterfrågan på transporter och flytta över transporter till mer effektiva transportmedel. Vi menar att all långsiktig transportplanering behöver vara en del i omställningen.

Ett krav i regeringens direktiv till ny nationell infrastrukturplan var att redovisa hur planförslaget ska bidra till en ökad transporteffektivitet i samhället. Regeringen har vidare i ett flertal utredningar och handlingsplaner pekat på vikten av åtgärder för ett transporteffektivt samhälle. Länsstyrelsen saknar en tydlig redovisning av planens bidrag till ett transporteffektivt samhälle och anser att det krävs en mer tydlig och styrande målsättning för statens omfattande investeringsplaner för att aktivt bidra till utpekad omställning. Ett mer transporteffektivt samhälle styr mot samtliga delar av det transportpolitiska hänsynsmålet, inklusive klimat.

En avgörande brist är att planförslaget endast beräknas kunna minska växthusgaserna med en promille till år 2040. Länsstyrelsen anser inte att Trafikverket levt upp till, den i direktivet angivna utgångspunkten, att

planen ska leva upp till klimatmålen. I planförslaget är det dessutom oklart om minskningen som beskrivs är en minskning jämfört med idag eller jämfört med nollalternativet (gällande plan).

Länsstyrelsen delar inte Trafikverkets syn att infrastrukturplaneringen bara är en pusselbit bland alla andra på vägen mot det hållbara samhället. Vi som ansvarig statlig myndighet för de samlade bedömningarna i samhällsplaneringen mellan stat och kommun menar att infrastruktur, och i synnerhet den statliga infrastrukturen, statens prioriteringar och arbetssätt har en avgörande inverkan på vårt gemensamma samhällsbygge.

Länsstyrelsen anser att det finns ett behov av att komplettera de samhällsekonomiska beräkningarna med en analys av hur de förhåller sig till klimatmålen. Basprognosen som tillämpas visar alltså på en kraftig ökning av biltrafiken, även om målsättningarna kräver en minskning av det totala transportarbetet. Alla åtgärder behöver avvägas i förhållande till klimatmålen för att se om de bidrar till ett långsiktigt hållbart samhälle. Till exempel behöver restidsvinster för resor med kollektivtrafik värderas högre än restidsvinster för biltrafik eftersom snabbare bilresor i vissa relationer kan motverka överflyttning till kollektivtrafik. En bedömning behöver göras av olika åtgärders lönsamhet i förhållande till den helhet som de bidrar till, det vill säga den omställning av samhället som krävs för att klara klimatmålen.

Länsstyrelsen anser att planen ska omarbetas så att den bidrar till klimatmålen i enlighet med regeringens direktiv. Med tanke på den totala investeringsnivån bidrar planen inte nämnvärt till en uppfyllelse av klimatmålen i sin nuvarande form. De stora investeringarna i planen bör på ett tydligt sätt prövas mot det övergripande klimatmålet.

Cykelåtgärder

Länsstyrelsen ser positivt på att det finns en särskild pott till cykelåtgärder med fokus på barns resor. Det är dock enligt den samlade effektbedömningen oklart om planen bidrar positivt till barns självständiga resor.

Stadsmiljöavtal, kommunal och regional planering

Det krävs satsningar som underlättar en omställning till ett mer transporteffektivt samhälle i alla kommuner. De medel som avsätts till stadsmiljöavtal eller andra åtgärder som kan påskynda omställningen behöver vara tillräckligt stora för att de ska räckas till fler än till de största städerna. Satsningarna kan behöva anpassas för olika typer av åtgärder och med tanke på att kommuner av olika storlek har olika förutsättningar att arbeta med frågorna. Om det krävs omfattande administrativa insatser eller avancerade underlag för att få del av statliga stöd, finns det en risk för att mindre kommuner inte får del av satsningarna, trots att

behoven finns. Länsstyrelsen noterar att det är mindre avsatta medel än i inriktningsförslaget från våren 2021 (TRV 2020/73376, I2020/02739).

Länsstyrelsen anser att staten till viss del lägger över ansvaret för en omställning till ett transporteffektivt samhälle på kommunerna. I planförslaget skrivs om stadsmiljöavtal att det inte är *brist på medel som gör att [vissa län] inte har beviljats mer medel, utan snarare brist på kvalificerade ansökningar*. Vi välkomnar en översyn av stadsmiljöavtalen och den administrativa belastning det innebär för kommuner tillsammans med regioner utifrån de olika regionala och lokala förutsättningar som finns. Det gynnar inte en hållbar utveckling om stadsmiljöavtal och satsningar på medfinansiering av cykelinfrastruktur bli onödigt krångligt kopplat till regional och kommunal nivå.

Landsbygder och näringslivet

Länsstyrelsen konstaterar att vägar viktiga för landsbygden generellt kommer försämrats under planperioden. Som planen beskriver är det viktigt att kunna *"leverera en acceptabel standard på det mer perifera vägnätet för att göra det möjligt att bo och leva i hela landet"*. Det är emellertid också viktigt att vägnätet fungerar på ett så pass tillfredställande sätt att människor också tillåts verka på landsbygden. I planen nämns det att vissa platser får bättre tillgänglighet medan den försämrats för andra platser. Länsstyrelsen anser att det finns en risk att skillnader i tillgänglighet förstärks, inte minst mellan stad och land. Detta kan i längden innebära att viktiga symbioseffekter mellan platser med sämre tillgänglighet också riskerar att försvinna.

Om människor ska kunna bo, leva och verka på landsbygden bör det finnas tillräckligt bra vägar som möjliggör tillfredställande pendlingsstider till andra orter. Forskning från Handelshögskolan i Jönköping visar att benägenheten till arbetspendling sjunker vid restider över 45 minuter. Dessa forskningsresultat bör beaktas vid överväganden om eventuella hastighetminskningar på landsbygdsvägar. Den ekologiska hållbarheten som stärks genom hastighetsminskningarna får inte ske på för stor bekostnad av den sociala hållbarheten. Det är viktigt att de vägval som staten gör inte bidrar till mindre jämlika levnadsvillkor. Tillfredställande kommunikationer har stor betydelse för landsbygdsorters attraktivitet. Det handlar inte enbart om att boende ska kunna ta sig därifrån för att jobba i en större stad, utan också om att arbetskraft från andra platser ska kunna ta sig dit, vilket ofta är avgörande för företag på landsbygderna. I fall där näringslivet och landsbygden sammanstrålar, till exempel genom de gröna näringarna, är det således viktigt att dessa ges särskild tyngd i planen.

Länsstyrelsen tillstyrker behovet av en bärighetssatsning. Mot bakgrund av att länet är industririkt krävs det att infrastrukturen kan bära den typ av fordon som lokala företag kräver för att effektivisera sina arbetsflöden. I Jönköpings län är den nya bärighetsklassningen BK 4

särskilt viktig för skogsnäringen som ges möjlighet att minska sina utsläpp och sin klimatpåverkan.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helena Jonsson med samhällsplanerare Clara Gyllström som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsråd Johan Löwenadler Davidsson, avdelningschef Emma Willaredt, enhetschef Hanna Ekner och klimat- och energiutvecklare Jesper Agrelius medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.